

Kuşak ve Yol Girişimi: Bölgeselleşme ve Küreselleşme için Yeni İtici Güç*

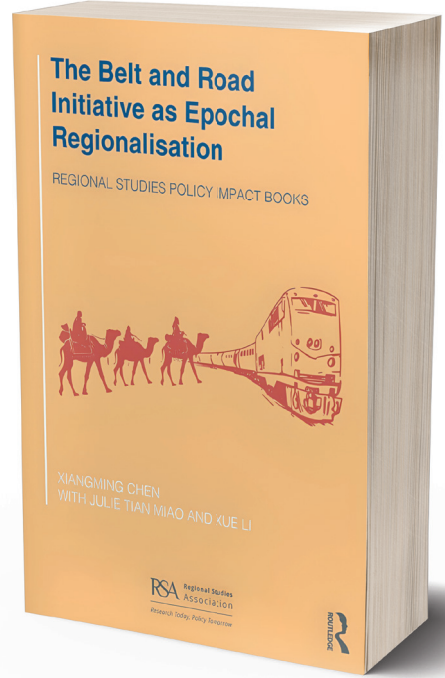
CHEN, X. (2021).

Çığır Açan Bölgeselleşme Olarak Kuşak ve Yol Girişimi,
Londra: Routledge.

BU SU **

Tarih Bölümü, Sosyal Bilimler Fakültesi, Şanghay Üniversitesi

KUŞAK VE YOL GİRİŞİMİ (KYG) ÇİN’İN fikriydi, ancak yarattığı fırsatlar dünyaya mül oldu. Son dokuz yılda, KYG bir kavramdan somut eylemlere, vizyondan gerçeğe dönüşerek dünya çapındaki ülkelere muazzam fırsatlar ve faydalar getirdi. COVID-19 salgını ve Rusya-Ukrayna krizi nedeniyle dünyamız bir türbülans ve dönüşüm dönemine girdi ancak KYG işbirliği durmadı ve dikkate değer ölçüde, değişime ayak uydurma gücü ve canlılık göstererek ilerlemeye devam etti.

Giderek daha karmaşık bir uluslararası ortamla karşı karşıya kalan Çin, reform yapmaya ve dış dünyaya kapıyı açmaya devam mı edecek veya kapatacak mı? Trinity Koleji’nde Küresel Kentsel Çalışmalar ve Sosyoloji alanında Seçkin Profesör ve Çin’deki Fudan Üniversitesi’nde misafir profesör olan Prof. Chen Xiangming, bu soruyu *Çığır Açan Bölgeselleşme Olarak Kuşak ve Yol Girişimi* başlıklı son monografisinde yanıtladı. Prof. Chen, bu kitapta, tekil bir inisiyatiften dünya çapında sinerji yaratan bir girişime evrildiğine dikkat çektiği KYG’nin,

bölgesel bir odakla, küresel ve bölgesel bağlantısalığa nasıl katkı yaptığını örneklerle açıklamaktadır.

Genel olarak, bu kitap üç ana soruyu yanıtlamaktadır: KYG, çığır açan bölgeselleşmeye doğru nasıl ilerliyor? KYG tarafından desteklenen yeni bölgeselleşme küreselleşmeyi nasıl etkileyecek? KYG sürdürülebilir kamu yararı sağlayabilir mi?

KYG, Çığır Açan Bölgeselleşmeye Doğru Nasıl İlerliyor?

Prof. Chen, KYG’nin, koridorların bölgeselleştirilmesine odaklanan sinerjik bir güç olduğunu belirterek yeni bir bakış açısı getirmektedir.

Birincisi, bölgeselleşmenin özü, koridor bölgeselleşmesinde yatmaktadır. Erken aşamada, koridorlar küçüktü ve net sınırları yoktu. Esas olarak piyasa yoluyla doğal olarak oluştu. Bu nedenle Avrupa’daki “Mavi Muz” gibi öncelikle gelişmiş ülkelerin şehirlerinde yoğunlaşmışlardır. (s. 20) Buna karşın, KYG, geniş kapsamı ve Avrasya genelinde kara ve deniz yollarıyla bağlantılar kurma yönelimiyle, koridorun

*Çeviri: Kibele Su Taşçı

**Bu Su, Şangay Üniversitesi Liberal Sanatlar Fakültesi Tarih Bölümü’nde yüksek lisans öğrenimi görmektedir. E-posta: busu@shu.edu.cn.

daha geniş bir alana yayılmasını teşvik etmekte, bu da küresel dünyada dengesiz kalkınmaya çare olmaktadır.

İkincisi, KYG, Çin'in iç ekonomik dönüşümünün yerel dinamikleri tarafından yönlendirilmektedir. Çin, son kırk yılda iki çok farklı bölgesel hamle yaptı. İlki 1980'lerde Çin'in ekonomik odağının, doğu kıyısına ve Doğu Asya'ya kaymasıyla gerçekleşti. İhracata yönelik sanayi politikası, bölgesel üretim merkezlerinin oluşmasına ve tedarik zinciri entegrasyonunun tamamlanmasına yol açtı. Sonuç, Çin'in büyük miktarda yabancı yatırım çekmesi ve böylece uluslararası ticarete payını önemli ölçüde artırması oldu. İkinci hamle, Çin ekonomisinin batı bölgesine ve Avrasya kıtasına odaklanmaya başladığı 21. yy'da başladı. Bu aynı zamanda altyapı odaklı bir politikaydı ve "Batıya yönelme" ve "Küreselliğe yönelme" politikalarına geçişin doruk noktasıydı. (s. 26) Özünde bu, "dengesiz kalkınma"nın değişimi konusunda ilk bölgesel katkıydı.

Üçüncüsü, KYG yeni bölgeselleşmeyi tüm dünyaya yaymaktadır. İki bölgesel hamlenin ardından güçlü iç ekonomik omurgasını ve dışarıdaki sınır ötesi bağlantılarını pekiştiren Çin'in bu değerli deneyimini dünya geneline aktarmanın zamanı gelmiştir. Çin'in ustalığı, küreselleşme, kentleşme ve kalkınma süreçlerinin yerlerini bir bütün olarak belirlemesinde yatıyor. Yani, büyük ölçekli altyapı atılımlarına dayalı olarak, Çin'in kentleşmesini, sanayileşmesini ve ulaşım alanındaki ilerlemesini hızlandırarak, küresel kentsel hiyerarşiyi yenilemek ve küresel düzeyde sürdürülebilir kalkınma için yeni bir itici güç sağlamak amacıyla yeni kentsel merkezler oluşturulacaktır.

KYG'nin Cesaretlendirdiği Yeni Bölgeselleşme, Küreselleşmeyi Nasıl Etkileyecek?

Prof. Chen, "KYG'nin bölgeselleştirici dinamikleri, küreselleşmeyi, kentleşmeyi ve kalkınmayı eş zamanlı ve ilişkisel olarak yeniden şekillendirmektedir" demektedir (s. 80).

Çin, eski İpek Yolu'na kadar uzanan küresel-

leşme geçmişinde daha önceki liderlerden biriydi. Batılıların 15. yüzyıldaki büyük keşifleri bile Zheng He'nin seferlerinden sonraydı. Ancak Çin, son 20 yıl hariç, takip eden yüzyıllarda küreselleşmenin hızlı gelişiminin gerisinde kaldı. Çin'in küreselleşme sürecine en iyi örnek olarak 13 hanedanın eski başkenti Xian verilebilir. İpek Yolu'nun başlangıç noktalarından biri olan Xian, Çin Demiryolu Ekspresi'nin bu şehre yeni bir hayat ve Avrasya'nın bölgesel entegrasyonu için yeni bir itici güç getirdiği tarihe kadar Çin tarihinin görkemli günlerine de, küçük düştüğü zamanlara da tanık olmuştur. Çin Demiryolu Ekspresi'nin gelişi kesinlikle tersine küreselleşme sürecini kısıtlayacak ve küreselleşmenin sürdürülebilirliğini artıracaktır.

Bunlara ek olarak, KYG Çin'in dış ülkelerde yaptığı altyapı faaliyetleri yoluyla küresel kentleşme sürecini hızlandırmaktadır. Ulaşım ağları ile kentsel gelişmeyi entegre etme yöntemi, 18. yy'da İngiltere'de başlatıldı ancak kapitalist devlet kaçınılmaz olarak yoksul bölgeleri altyapı sisteminden dışladı. (s. 46) Şimdiye kadar dünyadaki birçok ülke ve bölge, altyapı inşasındaki eksiklik nedeniyle küresel pazarda etkin bir şekilde yer alamadı.

Bugün, dünyanın en büyük altyapı üreticisi olarak Çin, benzeri görülmemiş bir ölçekte ve eşsiz bir hızda kentleşmeye öncülük ediyor ve küresel topluma ve ekonomiye olumlu katkıda bulunuyor. Çin'in deniz aşırı şehirlerdeki altyapı inşası uygulamaları, esas olarak özel ekonomik bölgeler ve ulaşım koridorlarının birleşimini yansıtmaktadır. Örneğin Laos'ta büyük miktarda yabancı yatırım çeken Boten Özel Ekonomik Bölgesi kurulmuştur. Temel geçiş yollarını birbirine bağlayan Çin-Laos Demiryolu da açılmıştır. Kentsel gelişmeyi altyapı inşası yoluyla çekme yaklaşımı, Laos'taki çok sayıda şehrin, Güneydoğu Asya anakarasının sınır ötesi koridorlarında düğüm noktaları haline gelmesi için yeni fırsatlar yarattı.

Son olarak, KYG, Çin'in sanayileşme deneyimine dayanarak, gelişmekte olan ülkeler için sürdürülebilir kalkınmaya dönük uygulanabilir çözümler sunuyor.

Dünya sürdürülebilir kalkınmayı ararken Çin, KYG'yi BM'nin 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ile uyumlu hale getirmek için çok çalışmaktadır. Çin'in kalkınma deneyimi, özellikle endüstriyel sürdürülebilirliği keşfetmesiyle, dünya üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuştur. 1979 gibi erken bir tarihte, Çin'in Shenzhen'deki Shekou Sanayi Bölgesi'ndeki cesur inovasyonu, "liman-park-şehir" (PPC) modeli sayesinde sürdürülebilir endüstriyel kalkınmayı sağlamıştır. Cibuti de, PPC modelini tanıyan ilk şehir olmaktan yararlandı. Model, Cibuti'nin limanlarının işlevselliğini geliştirerek, bir ulaşım ve lojistik merkezi olarak benzersiz rolüne önem vererek, Cibuti'yi sürdürülebilir bir kentsel-sanayi kompleksi haline getirmiştir. Bu benzersiz sanayileşme deneyimi, tedarik zincirlerinin mekânsal bileşimini en iyi hale getirilmesini ve gelişmekte olan ülkelere kentleşme ve küresel kalkınma sürecinin parçası olmaları için yeni fırsatlar sağlamıştır.

KYG Sürdürülebilir Kamu Yararı Sağlayabilir mi?

Bu, gelecekteki gerçeklik açısından karşı karşıya olduğumuz bir sorudur. Aslında, son dokuz yılda, KYG sadece bir girişimden öte, birçok ülkeye kamu yararı sağlayan kolektif bir güce dönüştü. Ancak aynı zamanda, Prof. Chen, KYG'nin hem bölgesel hem de küresel olarak sürdürülebilir tedarik yeteneklerinin gözardı edilmemesi konusunda uyarıyor. (s. 82) Buarada, KYG'nin küresel düzeyde kamu yararı sağlama yolunda yetersiz tedarik riskiyle karşı karşıya kalması kastedilmektedir.

Bölgesel bir perspektiften bakıldığında KYG tarafından oluşturulan bölgesel koridorların gerçek bağlantısal etkisi, çeşitli bölgelerden etkilenir ve yerel alanlarla sınırlı kalabilir. Küresel bir perspektiften bakıldığında, KYG ayrıca büyük ölçekli altyapı inşasının ekolojik ve ekonomik yükü gibi uzun vadeli potansiyel riskler ve tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadır. Ayrıca, günümüzde salgının etkisi ve Rusya ile Ukrayna arasındaki çatışma nedeniyle küresel ekonomi zayıf durumdadır. Bu sorunlara rağmen, sonuç olarak Çin, ekonomik yapısını yeniden düzenlemiştir ve "İkili Dolaşım"ı uygulamıştır. Ancak, yerel ekonominin ve

toplumun uzun vadeli istikrarını sağlayamazsa, KYG Çin'in kendi ulusal gücü üzerinde bir limit aşımına neden olabilir.

KYG dışında, COVID-19 aşılı da dünyada küresel kamu malı olarak kabul edilmiştir. Aralık 2021'e kadar Çin, 100'den fazla ülke ve uluslararası kuruluşa yaklaşık 2 milyar doz COVID-19 aşısı teslim ederek en önde gelen yabancı aşı sağlayıcısı haline gelmiştir. Aynı zamanda Çin, 16 ülke ile ortak araştırma, geliştirme ve aşı üretimi yürütüyor ve 30 ülke ile Kuşak ve Yol Aşı Ortaklığı Girişimi'ni geliştirmek için çalışıyor. Şu anda, COVID-19 durumu hâlâ nazik bir sorun olmayı sürdürmektedir. Sorumlu bir ülke olarak Çin, gelişmekte olan ülkelere yaptığı kamu malları yardımını artırmaya devam edecek ve KYG'yi küresel kamu malları ve işbirliği için popüler bir platform haline getirmek için çaba gösterecektir. 2023 yılı KYG'nin 10. yıldönümünü kutlarken, onun çalkantılı bir dünyaya daha fazla istikrar ve güven katması bekleniyor.

Genel olarak, KYG'yi önceki koridorları bölgeselleşme düzeyine yükselten, Girişim güzergâhı boyunca uzak bölgeleri de kapsayacak şekilde gelişmekte olan ülkelerin ve ortak kalkınmasını sağlayan ve "küreselleşme, kentleşme ve kalkınma" çerçevesinin bel kemiği haline gelen bir yapı olarak ele alan bu kitapta, KYG'yi incelemek için yeni bir bakış açısı ve çerçeve sunulmaktadır. Bu kitap, yerli ve yabancı bilim insanlarının, KYG'nin içsel reformunun ve dışı doğru gelişiminin evrimini ve sonuçlarını daha iyi anlamaları için çok yararlıdır.

Elbette bu kitapta bazı eksiklikler de var. Her şeyden önce, bu kitapta altı çizilmekte olan bölgesel işbirliği modeli "Beş Yönlü Yaklaşım"a (politika koordinasyonu, altyapı ve tesislerin bağlanabilirliği, engelsiz ticaret, finansal entegrasyon ve halklar arası daha yakın bağlar) dayanmaktadır. Bununla birlikte, bu kitaptaki ilgili tartışma, halklar arası bağlar konusunda eksiktir. Güzergahlar boyunca ülkeler arasındaki halklar arası bağlar ve kültürel alışverişler konusu eklenirse, bu kitabın KYG hakkındaki politika önerileri daha eksiksiz ve zengin olacaktır. Ayrıca, kitabın son bölümünde KYG ve kamu yararı ile ilgili tartışmanın da daha fazla ayrıntılandırılması gerekmektedir. 🌸